

Letošnje vreme.

Vsi pojte rakom žvižgat
Vremena vi preroki!
Prešerin.

Nevoljno slišimo marsikoga tako letos mrmrati, in po pravici. Letina je večidel slaba, in žalibog, da sta jo uganila letos vremenska preroka: Mathieu de la Drone na Francozkem in dr. Škofka na Marskem. Čujmo, kaj Francoz prerokuje na dalje. Druga polovica sedanjega meseca — pravi — bode deževna. Od vseh Svetih blizo do Božiča (20. dec.) bode v velikem delu Evrope zeló deževalo, po gorah pa bo padlo grozno veliko snega. Zato bojo, posebno v več krajih Francozkega in Laškega, silne povodnje. — Koliko tega vremena bode zadelo naše kraje, ni sicer rečeno, to pa že čutimo zdaj, da kožuh in zakurjena peč sta lahko strpeti.

Naj pri tej priliki omenimo še to, da prof. Witte v Aschersleben-u razodeva večletne svoje skušnje o vremenstvu, po katerih trdi, da po mesecu (luni) se zeló ravna vreme. Na podlagi teh skušinj nam za zimo prerokuje to-le:

Če pozimi prvi krajec nastopi med 8. uro zjutraj in 11. zvečer, bode toplo, — če pa nastopi med 11. uro zvečer in 8. zjutraj, bode mrzlo. Če pozimi zadnji krajec nastopi med 8. uro zjutraj in 11. zvečer, bode mrzlo, — če pa nastopi med 11. uro zvečer in 8. uro zjutraj, bode toplo.

To opazovati nikomur ni težko, ker mu pratika sama vsaki mesec pové lunine premembe. Da napovedovati (prerokovati) vreme ni ravno tako norčavo, kakor nekteri mislijo, je gotovo, ako se to opira na velikoletne in mnogostranske opazovanja, in če tiči in druge živali že davno pred čutijo prihodnje vreme, zakaj bi človek ne iskal ključa, da se tudi njemu odpre pogled v prihodnji čas. Da bi pa o tem se ne pripetila nobena pomota, kdo more zahtevati to?

Starinske stvari.

Dodatek o gomilah.

Iz Čmureka na Štaj. Kraj levega brega reke Mure še imajo današnji dan skoro vse vesnice imena ali čisto slovenske ali nekoliko pokvarjene z očivestno korenino, kakor jih je dovolj po Nemškem; le nekatere so skozi in skozi ponemčene. Tu so od Spielfelda do Radgone: Kerstdorf = Kršovina, Lichendorf = Lehance, Schwarza = Črmec, Sugoric = Zagorica, Sibink = Zibika, Miselsdorf = Mišenci ali Muže, Gosdorf = Gosja ves, Razendorf = Racja ves, Düpersdorf = Dobrnica, Purkla itd.

V Črmcu, zlasti pa v Račji vesi je že dosti preoranih in prekopanih, več pa še neprekopanih prestarih gomil ali grobov. To jesen sem v Račji vesi v roke dobil tam lani skopan pepelnik, kateremu ni lahko para po podobi in veličini. Ta pepelnik je zelenkasta steklena posoda, vsa polna v prestarem steklu navadnih mehurčekov, velika do 3 bokalov ali pintov, podobna pokvečenemu, vampastemu cvaršaku, zdaj v Ivanišču ali Johaneumu hranjena. Pokrita je bila s kamneno plošo, na 4 vogle s kamnjem obzidana, in v njej je bilo nekoliko črnele oglepaste prsti.

V drugih gomilah so našli črno glinaste pepelnike, podobne maseljskemu loncu ali majoliki brezlocni, ali kak meden kapec; v eni tudi 3 žeblje. — Iz Račje vesi, ktera je na mali višini, drži do starodavnih sila razširjenih gomil ravna, s kremenjem potaracana cesta, 4–5' široka, toda tarac se le na nekterih krajih še očitno vidi.

Ni še na tenko dognano, kaj te prestare gomile pokrivajo, ker so nekdam skoro povsod po vladajoči šegi mrličev spravljali, kakor je po naših slovenskih pokopalščih dokaj nemških nagrobnic nad umrlimi Slovenci.

Rimljani so navadno kraj cest in po svojih vrtih ostanke sežganih mrličev pokopavali in nagrobnice v spomenike pisali. Tukaj pa ni ne ene črke na katerem kamnu najti. Rimski ne bodo tedaj ti grobi? — Ostale imena vesnic, katerim tudi pravlica ne vé družih, pa trobijo na glas, da so od nekdam Slovani tukaj živeli, umirali in umrle spravljali. Da bi, kakor nekteri hočejo, keltiški bili, ni tako glasnih dokazov. M. *)

Prislovice in reki iz Istre.

Napisal prav tako, kakor jih je med narodom čul J. Volčič.

Ki se tuži, ta prosi.

Ki prosi, ta pogiba.

Ti biš rad s tujim trbuhom šparal.

Ki se hvali, se prevali.

Ki je lačan, neka vodu pije.

Dobro jisti, dobro piti, lepo se nositi, nič ne dobiti, dobre volje biti, to ne more biti.

Ki dá vuku koze past, mu meso poji, kosti pusti.

Bolje je imati malo, nego nimalo.

Slabo je, kada se glad za žeju uženi.

Ki brez mene ji, meni prijatelj ni.

Pogače ni brez muke.

Ti je mačka kvas pojila. (Ako komu ne gré po sreči.)

Bolje se je lačno od stola stati, nego sramotno ostati.

Ki se k stolu sili, ima visoku glavu ili prazan trbuh.

Prvi je sused, nego otac i mati.

Otea i mater pusti, a susedu ugodi.

Ako se zameriš otcu i materi, ne zameri se susedu. (Roditelji umrjejo, sosed ostane.)

Ki nazada pogleda, lahko na znak pade.

Ki pravo dela, pravo ima, neka se neboji ni Boga ni mrava (= vraga).

Nisi zadovoljan, ako ti kokoša dva jaja na dan ne znese.

Z malim se živi, a brez nič se ne more.

Stavi Mare na mlavu (drog) ča si naprela Martinske noči i Ivanski danki. (Pokaži delo.)

Bolje je delo pred sobom stvoreno, nego za sobom puščeno.

Čuda dima, malo ognja.

Čuda se dimi, malo se peče.

Slovansko slovstvo.

* *Vévodství Korutany a Krajina* v geografičkom i historickem přehledu. Sepsal Jos Erben, profesor v c. k. vyšší reální škole české a docent statistiky průmyslu na polytechnickem ústavě zemském v Praze. — Cena 68 kr. n. d. V Praze nakladem J. L. Kobera 1865.

Radostne naznanjajo „Novice“ to zanimivo knjižico, ktera nam na 146 stranéh Koroško in Kranjsko vojvodino v zemljopisnem, štatističnem in zgodovinskem obziru tako na drobno noter do današnjega dne popisuje, da čitatelj iz tega popisa vse zvé, kar mu je v poznanje teh dveh dežel vediti treba. Kakor pridna bčelica je slavni pisatelj nabiral gradivo tako marljivo, da se lahko reče, da celó domačini se v mnogi h rečeh morejo podučiti s to knjigo. Gosp. prof. Erben je lansko leto od vredništva českega „naučnega slov-

*) Tudi ona že davno pozabljena stvar nikakor ni kalila srčnega prijateljstva. Vred.

nika“ prejel ponudbo, naj za ta občecenjeni slovník spiše članek o Koroški in Kranjski; rad se je lotil tega dela, in knjižica ta je poseben iztis onih spisov. S posebnim veseljem pa je popisoval gosp. profesor še kranjsko deželo, ker je leta 1849 več časa prebival v Ljubljani in se ma je „divokrasna“ domovina naša — kakor jo v predgovoru imenuje — še posebno prikupila. Mi smo mu toliko bolj hvaležni za to, ker je brate naše na Českem seznanil z našo domovino prav na drobno, nam pa je s tem delom podal knjižico, ki ob svojem času utegne na hvalo biti „matici“ naši, zato, ker je podučna ravno tako preprostem narodu kakor omikanemu občinstvu našemu, kteremu žalibog! dosihmal še ni nobeden naših pisateljev podal enake knjige.

Pisma slovenskega učenika svojemu bratu.

(Dalje.)

12. Pismo.

Pod Ratitovcem na Gorenskem.

Premili moj! 24. dan oktobra sem odločil za odhod iz Dunaja v Moravo. Kočije so na vse zgodaj že ropotale proti severnemu kolodvoru, toraj se tudi jaz odpravim urnih korakov na to pot. Vem namreč iz skušnje, da le človek mora čakati železnega vranca; on ob odločenem času ne bara, ali je kdo za vožnjo pripravljen ali ne; burovš kar zdrči svojo pot. Na severnem kolodvoru pa človeka še zlasti to najlože zmoti, ker v eno mer odhaja vlak za vlakom. Mislim, da se nikomur ne bom zameril, ako rečem, da gledé železnic so imeli gospodje pri visoki vladi prvi ozir le bolj obrnjen na severne dežele; mi jugovci smo veliko kasneje prišli na vrsto. Zato pa ste že tudi zlasti Česka in Moravska že zdavnej na vse strani prekrižane po železnih tirih. — Prav vesel sem bil, ko po dolgem čakanji slednjič dasta zvonec pa konduktêrjeva mogočna trombica znamenje za odhod. Memo slovečega „Prater-ja“ privihramo zdajci do male, in za njo po sredi prostranega otoka do vélike Donave. To Ti je, brate, velikanska, ogroma reka, nadvladajoča vse avstrijske vodé. Človeku je še takrat nekako tesno pri srcu, ko o navadni njeni velikosti vibra hlapon nad njenimi penečimi valovi. Kako strahoviti pa mora biti še le takrat pogled, kadar se njene sile razlijo čez obrežje in obširne se ravnine spremené v povodnjo velikega jezera. In kako pogostoma je to!

Prva postaja za Dunajem je „Florisdorf.“ Kmalu naprej odcepi se k levi stranska železnica na „Stokerau“; nas pa je zavozil hlapon v sprelepo moravino polje (Marchfeld) in vedno bliže tjè proti zemlji ogerski. Okolica druge postaje „Wagram-ske“ kazala mi je znamenito polje, kjer je leta 1809 nadvojvoda Karol tako slavno otepel Napoleona. Vas Aspern, po kateri se imenuje tisti za avstrijsko orožje tako sjajno-zmagajoči boj, ostane v neki nižavi na desni, in se od železnice ne vidi. Škoda! saj iz daljave bi bil rad gledal aspernski cerkveni stolp, s kterega višav je Napoleon vodil oni dan svoje čete. — Od naslednje postaje „Gänsendorf“ loči se zopet novi železni tir, ki se zasuče proti jugozhodu ter prestriže v raznih izramkih celo obširno Ogrijo, temeški Banat in skončá svoj tek še le v „Basiash-u“ ob Donavi in blizo zadnjega zakotja avstrijske zemlje. Mi pa smo se vozili odslej vedno v bližavi reke Morave (March) in poleg ogerske meje memo štacij Angern, Dürnkrot in Hohenau. Pred naslednjo postajo „Lundenburg-sko“ previhrali smo mejo zgornje-avstrijsko-moravsko. Tukaj razdvoji se zopet železni tir.

Levi drži proti Brni, Pragi in v dolnjo Nemčijo; nas pa je vozil hlapon dalje na Krakovo-levovski železnici po neizmerno širokih planotah in v sredi silno lepih polján. Na vsaki postaji sem vidil velike kupe in cele vozove bele pese, ktere se v Moravii na milijone centov prideluje. Zato je skor v vsakem večem kraji blizo železnice tudi fabrika, kjer iz pese pripravljajo v pravem pomenu besede domači sladkor (cuker). Okoli Bizzenca vidil sem dalje tudi še obširne planjave obsejane in nasajene z mladim smrečjem, kar ima gotovo zopet nove gospodarsko-merkantilne namene. Živo spominjal sem se tudi na ti postaji (Bizenški) slovečega rajnega rojaka, gosp. J. D., ki je bil z nama vred kršen pri istem krstnem kamenu, pa je s svojo brihtnostjo dognal tako dalječ, da je bil oskrbnik mnogih grajščin in je tū sklenil svoje življenje, obče ljubljen in spoštovan (dekoriran tudi z nekim saksonskim redom). Bodi mu zemljica lahka!

Naj Ti tukaj zdaj še povem, kar sem zapazil vès čas od Dunaja sèm po železnici. Pri vseh njenih stavbah, mostovih, postajskih in čuvajskih poslopih je memo južne železnice razloček kot noč in dan. V tem, ko so na južni železnici vse tehniške stavbe, kakor bi bile olikane, tako rekoč iz škatljice vzete, je tū še vse nekako okorno, nepopolno. Zlasti smejeti sem se mogel tudi telegrafnim kolom. Kjer so vidili nekđaj kak štemelj rasti, so ga menda pricefrali za lase sèm, češ: „tukaj le nam služi.“ — Dobro je bilo tudi, da imel sem saboj svojo „legitimations-karto“. Akoravno me naravnost ni nihče baral za-njo, sem bil vendar enkrat brez nje v velikem strahu, ker me je bil nekdo precej pogosto jel spraševati, odkod in kam. Veš namreč, brate, da ravno takrat so bile poljske prekucije „in floribus“, in dozdevalo se mi je, da bi me bil možic kmali za kakega poljskega „Zuzügler-ja“ štel. — Od Bizzenca naprej kazali so mi popotni tovarši na levo tjè za gričnatimi polji na precej strmem holmcu stari grad in razvalino Buhlov, odkodar ima nek okó človeško neizrekljivo krasni razgled na bližnjo okolico in daljne pokrajine. Zaznamovali so mi tudi lego dolinice, ki razteguje se od Buhlova sèm in v kateri leží sloveči Velehrad — iskreno-zaželjeni kraj mojega popotvanja. Kmalu začne zdaj „lukamatija“ žvižgati, — že se mu zdeha, vlak se ustavi, konduktêr pa zakliče: „Ungarisch-Hradisch!“ Tukaj tedaj, na 11. postaji od Dunaja, 38 ur daljave od tam (plačilo na 3. razredu okoli 3 gold. 50 kr.) zapustil sem voz. Od kolodvora pelje sicer lepa vozna cesta proti Velehradu; ker pa so mi neki delavci pokazali čez polje bližnjico, sem koračil po taisti naprej. Dolinica Velehradska in kraj sam po sebi ima nekoliko enakost z našo kranjsko Zatičino. Stojí Ti ravno tako na levi, samo malo dalje od železnice, kakor Zatičina od glavne dolenske ceste; — grički so kakor okoli Zatičine nizki, po večem vsi obdelani; — lega bivših samostanov pa je skor obeh enaka. — Kakor sem Ti že povedal, pelje od hradiške postaje lepa cesta do Velehrada; mene je pa vodila steza po sredi rodovitnih njiv in konec tistih do nizkega košato obrastenega grička. Urnih korakov pospnem se proti njegovemu vrhu; še ene trenutke stopam in pokazal se mi je hipoma v podnožji brežulkovem in okroglasto skončani dolinici blaženi moravski Betlehem — preslavni Velehrad. Občutkov, ki so napajali o tistem trenutku mojo dušo, Ti, brate, nisem v stanu zapisati. „Slava tebi, stari Velehrad, ki dal si zemlji slovanski prve duhovne učenike v milem maternem jeziku“ — so bile besede, ki zapisal sem jih tū v obličji Velehrada v svoje potopisne zaznamke. Kaj več o tem imenitnem kraji v prihodnjem listu. Srečno! Tvoj

Jože Žlindrovič.